

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Datum 17 juli 2020

Betreft Beantwoording van vragen over het lot van geitenbokjes

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik uw Kamer de antwoorden op de schriftelijke vragen die zijn gesteld door het lid Wassenberg (PvdD) over het lot van geitenbokjes (20 maart 2020, kenmerk 2020Z05388).

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

2020Z05388

Ons kenmerk
DGA / 20127497

1

Heeft u gezien dat geitenboeren en de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) niet meer weten wat ze moeten doen met de 100.000 geitenbokjes die dit jaar in de lammerperiode als «afvalproduct» bij de productie van geitenkaas en -melk zullen worden geboren in de melkgeitenhouderij?

Antwoord

Ja.

2

Heeft u gezien dat deze partijen waarschuwen voor illegale situaties, zoals het doden van pasgeboren geitenbokjes om ze af te voeren naar destructie, het op te jonge leeftijd afvoeren van lammetjes naar de slacht of het houden van teveel dieren op de bedrijven?

Antwoord

Ja.

3

Klopt het dat van de tien tot vijftien bokkenmesters, die er naar schatting in 2017 in Nederland waren, er nu maximaal drie overgebleven zijn, omdat de rest geen geldige vergunning had? Zo nee, wat is dan de reden?

Antwoord

Bedrijven die geiten houden dienen zich te laten registreren bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en krijgen een Uniek Bedrijfsnummer (UBN) toegekend. Daaronder vallen ook de bedrijven die uitsluitend of in overwegende mate geitenbokjes houden. Dergelijke bedrijven kunnen aangemerkt worden als «bokkenmester», maar staan niet onder die aanduiding geregistreerd bij RVO.nl of de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Op basis van het UBN en het register Identificatie & Registratie (hierna: I&R) is bij de overheid bekend waar de bedrijven zijn gevestigd en op welke locaties de geiten staan geregistreerd. Op grond van deze registers kan middels data-analyse afgeleid worden welke van deze bedrijven uitsluitend of in overwegende mate geitenlammeren houden en dus gezien kunnen worden als bokkenmester. Op basis van analyse van de I&R-gegevens over 2019 zijn 7 bedrijven geïdentificeerd die als bokkenmesters aangemerkt kunnen worden. Hoeveel bokkenmesters een geldige vergunningen hebben is mij niet bekend. Vergunningverlening en de controle daarop is een bevoegdheid van gemeenten.

De melkgeitenhouderijsector heeft in 2017 het *Plan van aanpak welzijn geitenbokjes* (hierna: plan van aanpak) opgesteld. De maatregelen uit het plan van aanpak zijn sinds 1 januari 2018 van kracht en worden privaat geborgd. Met het plan van aanpak streeft de sector naar een situatie waarbij geitenbokjes op het geboortebedrijf worden afgemest of via een een-op-een relatie bij een bokkenmester. Sinds het van kracht worden van de maatregelen heeft een groeiend aantal melkgeitenhouders besloten het afmesten van geitenbokjes in

eigen hand te houden. Dit kan een verklaring zijn voor een afname van het aantal bokkenmesters. Handhaving door gemeenten op de aanwezigheid en juistheid van vergunningen kan hier aan bijgedragen hebben.

Ons kenmerk
DGA / 20127497

4

Hoe lang hebben deze bokkenmesterijen dieren kunnen houden, zonder dat zij over de juiste vergunning beschikten en hoe heeft dit kunnen gebeuren?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 3 is vergunningverlening een bevoegdheid van gemeenten. Hoeveel bokkenmesters niet of over een ontoereikende vergunning beschikten, hoeveel daarvan op last van gemeenten zijn gestopt met hun activiteiten en hoe lang op de betreffende locaties dieren zijn gehouden is mij niet bekend.

5

Kunt u bevestigen dat er in het voorjaar van 2019 ook al sprake was van het sluiten van bokkenmesterijen?

Antwoord

Of en zo ja hoeveel bokkenmesterijen er in 2019 op last van gemeenten in Nederland zijn gesloten is mij niet bekend. Dergelijke gegevens worden niet centraal geregistreerd en gerapporteerd.

6

Bent u op de hoogte van het feit dat eind 2019 bleek dat geitenhouders wederom hun aantallen dieren flink hebben uitgebreid, ook in gebieden waar een geitenstop is ingesteld, waardoor het aantal geiten sinds 2000 is verdrievoudigd tot 614.000?

Antwoord

In de jaren 2017-2019 is het aantal geiten in alle provincies toegenomen, ook in de provincies waar een nieuwbouw- en uitbreidingsverbod van kracht is. In die provincies heeft groei plaats kunnen vinden op grond van vergunningen die al verstrekt waren voor het afkondigen van de verboden.

7

Deelt u de mening dat de geitensector, door welbewust uit te breiden terwijl bokkenmesterijen hun deuren moesten sluiten, zelf verantwoordelijk is voor deze situatie waarbij er geen ruimte meer is voor de geitenbokjes die straks worden geboren als bijproduct van de geitenkaas- en geitenmelkproductie?

Antwoord

Het was en is de verantwoordelijkheid van individuele geitenhouders om zorg te dragen voor het welzijn van alle dieren die op het eigen bedrijf worden geboren en gehouden.

8

Erkent u de noodzaak voor het invoeren van een stelsel van productierechten om een verdere groei van het aantal geiten te voorkomen?

Antwoord

Provincies hebben op grond van het omgevingsrecht de bevoegdheid om vanuit het voorzorgprincipe tijdelijke maatregelen te nemen. In totaal negen provincies hebben van deze bevoegdheid gebruik gemaakt naar aanleiding van de conclusies uit het onderzoeksprogramma Veehouderij en Gezondheid en Omwonenden (VGO), waarbij een verhoogde kans op longontstekingen in de buurt van geitenhouderijen werd geconstateerd. Provincies hebben hierin dus een eigen afweging gemaakt, die ik zeker ondersteun. Op dit moment wordt het invoeren van productierechten voor geiten nog niet overwogen.

9

Op welke wijze gaat u zich inzetten om het aantal geiten in Nederland terug te brengen naar een aantal waarbij de geboren lammetjes op de bedrijven kunnen worden aangehouden en wel passen binnen de vergunde ruimte?

Antwoord

Voor het antwoord op de vraag verwijs ik naar de antwoorden op vraag 7 en 8.

10

Kunt u bevestigen dat de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) bij controles op identificatie en registratie in 2018 bij 63% van de onderzochte geiten- en schapenbedrijven overtredingen constateerde en dat bij de herinspecties 75% niet akkoord was?

Antwoord

Er zijn in 2018 in totaal 100 selecte inspecties uitgevoerd op I&R bij geiten en schapenbedrijven, waarvan 92 reguliere (of eerste) inspecties en 8 herinspecties. Bij 63% van inspecties werden overtredingen geconstateerd. Inspecties worden risicogericht uitgevoerd, dat wil zeggen dat bedrijven vooraf worden geselecteerd op basis van mogelijke risico's op overtredingen.

Er werden 8 herinspecties uitgevoerd, waarvan er 6 niet akkoord werden bevonden. Er zijn daarvoor 2 schriftelijke waarschuwingen en 2 processen-verbaal opgemaakt (2 geitenhouders, 1 schapenhouder en 1 houder van schapen en geiten).

De inspectieresultaten over 2018 geven nadere duiding bij deze getallen en zijn te vinden op de website van de NVWA.¹

11

Herinnert u zich dat u de vroegtijdige sterfte onder geitenlammetjes van gemiddeld 31% in 2016 en 32% in 2017 onacceptabel noemde?

Antwoord

Ja.

12

¹ <https://www.nvwa.nl/documenten/dier/identificatie-en-registratie/inspectieresultaten/2018/identificatie--registratie-schapen-en-geiten-inspectieresultaten-2018>

Heeft u gezien dat de sector waarschuwt dat het probleem met de bokken groter is dan in 2016, toen de sterfte onder geitenbokjes gemiddeld 31% was en opliep tot wel 66% bij 1 bedrijf?

Ons kenmerk
DGA / 20127497

Antwoord

Ik voer op regelmatige basis overleg met de melkgeitenhouderij over het verduurzamen van de sector in den brede. Het welzijn van (met name) jonge dieren is daarbij een blijvend punt van aandacht. De inzet van de sector is erop gericht de zorg voor jonge dieren te verbeteren en daarmee de sterfte terug te dringen. De maatregelen uit het plan van aanpak richten zich daarbij op individuele melkgeitenhouders.

Mijn inzet is erop gericht de sector blijvend aan te spreken op de voortgang van de maatregelen en op de behaalde resultaten. Daarnaast zet ik daar waar mogelijk in op het wegnemen van knelpunten en op het creëren van de juiste voorwaarden en omstandigheden die nodig zijn om de zorg voor en het welzijnsniveau van melkgeiten blijvend te verbeteren en te monitoren.

In het artikel in Boerderij wordt door de sector een tweetal knelpunten gesignaleerd die het voor individuele melkgeitenhouders bemoeilijkt om de juiste omstandigheden te creëren om het welzijn van jonge dieren te optimaliseren: stalruimte en (ammoniak)ruimte op de vergunning. Naast deze in het artikel genoemde knelpunten vormt de beperkte beschikbaarheid van specifiek voor geiten goedgekeurde geneesmiddelen ook een belemmering om snel en gericht de juiste zorg te bieden. Daarnaast vormen de huidige verplichtingen op het gebied van I&R een belemmering voor een adequate monitoring van sterfte onder jonge dieren. In het navolgende ga ik in op de genoemde punten.

Uit het onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO) is gebleken dat omwonenden rond melkgeitenhouderijen een verhoogde kans op longontstekingen hebben. De precieze oorzaak is niet bekend. Daar wordt momenteel vervolgonderzoek naar uitgevoerd. De resultaten daarvan worden medio 2022 verwacht. Een negental provincies heeft als reactie op de bevindingen, uit voorzorg, een tijdelijk nieuwbouw- en uitbreidingsverbod afgekondigd voor geitenhouderijen. Hierdoor is het voor melkgeitenhouders niet mogelijk om extra stalruimte te realiseren die nodig is als bokjes niet langer naar een bokkenmester kunnen worden afgevoerd, maar op het eigen bedrijf moeten worden afgemest. In de provincie Gelderland mogen gemeenten, op grond van een provinciale gedoogregeling, soepel omgaan met melkgeitenhouderijen waar tijdelijk meer jonge dieren worden gehouden dan zijn vergund. Voor de periode vanaf 2021 werkt de provincie Gelderland aan een permanente oplossing.

Op grond van de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) werd tot voor kort aan geitenlammeren ouder dan 10 dagen een eigen ammoniakemissie toegekend. Geitenlammeren tot 10 dagen oud telden niet mee voor de ammoniakemissie van de veehouderijlocatie. Melkgeitenhouders die geitenbokjes niet langer af wilden of konden voeren naar een bokkenmester, maar deze op het eigen bedrijf afmesten, kwamen hierdoor in de knel met hun vergunning. In overleg met de minister van Wonen en Milieu is besloten om de leeftijd tot waarop geitenlammeren op de eigen veehouderijlocatie niet meetellen bij het bepalen van de ammoniakemissie,

te verhogen van 10 tot 30 dagen. De daartoe benodigde wijziging van de Rav is op 11 maart gepubliceerd in de Staatscourant (Staatscourant 2020, 7734). De wijziging is op 6 mei jongstleden in werking getreden. Hierdoor is het voor melkgeitenhouders vanaf die datum eenvoudiger om geitenbokjes langer op de eigen bedrijfslocatie te houden.

Ons kenmerk
DGA / 20127497

In Nederland zijn vrijwel geen diergeneesmiddelen toegelaten voor geiten. Om geiten toch te kunnen behandelen, worden bij deze dieren veelal diergeneesmiddelen toegepast die zijn toegelaten voor andere diersoorten. Voor de hoogst noodzakelijke diergeneesmiddelen is het op grond van een recent gepubliceerde tijdelijke vrijstellingsregeling (Staatscourant 2020, 31639), sinds 17 juni mogelijk diergeneesmiddelen voor geiten met een markttoelating uit een andere EU-lidstaat voor te schrijven en toe te passen. Met deze vrijstellingsregeling is het mogelijk specifieke voor geiten bestemde geneesmiddelen toe te passen, wat de zorg en het welzijn ten goede komt.

Op grond van de huidige Regeling I&R dienen geitenhouders binnen zes maanden na geboorte van een geitenlam, of zoveel eerder als een lam van het bedrijf wordt afgevoerd, melding te doen in het I&R-systeem en het dier te voorzien van identificatiemiddelen. Lammeren die sterven voordat melding in I&R is gedaan en voordat zij zijn voorzien van identificatiemiddelen, kunnen en mogen zonder doodmelding afgevoerd worden voor destructie. Hierdoor ontstaat er een leemte in de sterftcijfers.

Om beter zicht te krijgen op de sterfte onder jonge dieren en daarmee de monitoring te verbeteren, werk ik op dit moment aan een aanscherping van de I&R-registratie voor melkgeitenhouderijen. Ik heb uw Kamer hierover per brief van 4 september 2019 geïnformeerd (Kamerstuk 28 286, nr. 1063). Streven is om per 1 december 2020 de meldingsplicht voor geboorte van geitenlammeren op melkgeitenhouderijen van 6 maanden te verkorten tot 7 dagen. Tevens zullen melkgeitenhouderijen worden verplicht melding te doen van de exacte geboortedatum (nu alleen geboortjaar), van het geslacht en van doodgeboren lammeren (doodgeboorte in de laatste week van dracht en sterfte na geboorte voordat het oormerk is aangebracht).

Met die maatregelen wordt het mogelijk doodgeboortes en sterfte onder jonge dieren in de melkgeitensector beter in beeld te brengen. De maatregelen maken het mogelijk om beter inzicht te krijgen in sterfte onder jonge dieren en gericht en effectiever beleid te voeren, specifiek gericht op de zorg voor jonge dieren. Daarnaast bieden de maatregelen aan de melkgeitensector de mogelijkheid om op een effectievere manier uitvoering te geven aan de borging van de privaats opgelegde verplichtingen uit het plan van aanpak.

13

Gaat de NVWA met deze kennis in het komende lammerseizoen intensief toezicht houden bij alle melkgeitenbedrijven? Zo nee, welke maatregelen gaat u nemen om tijdig op te kunnen treden tegen illegale situaties?

Antwoord

De NVWA voert risicogericht toezicht uit op de melkgeitenhouderij, op basis van meldingen. Daarnaast doet de NVWA data-analyse op jongveestromen.

14

Hoeveel geitenlammeren zijn er in 2019 in de Nederlandse melkgeitenhouderij geboren? Hoeveel lammeren daarvan zijn dood geboren?

Antwoord

Op grond van de I&R-verplichting zijn er in 2019 287.896 geboortes gemeld op geitenbedrijven met het productiedoel melk. Doodgeboren lammeren hoeven op grond van de Regeling I&R op dit moment niet geregistreerd te worden. Hier zijn om die reden geen gegevens over beschikbaar.

15

Hoeveel van de in vraag 14 bedoelde levend geboren geitenlammeren zijn er in de loop van 2019 alsnog gestorven en op welke leeftijd gebeurde dat?

Antwoord

Lammetjes hoeven pas gemerkt te worden binnen 6 maanden of zoveel eerder als ze het bedrijf verlaten. Als lammetjes niet gemerkt zijn, hoeft de sterfte niet geregistreerd te worden in I&R. In onderstaande tabel is het aantal overleden lammeren per leeftijdscategorie weergegeven die wel zijn geregistreerd in I&R in het jaar 2019.

Leeftijdscategorie	Aantal
Overleden op dag 0	89
Overleden tussen 1 en 7 dagen	3.121
Overleden tussen 7 en 14 dagen	17.741
Overleden tussen 14 en 28 dagen	8.293
Overleden tussen 28 en 180 dagen	15.713

16

Waar blijft de brief met uw inzet voor het terugdringen van de zeer hoge sterfte van geitenbokjes, biggetjes en kalfjes die u eind 2019 naar de Kamer zou sturen?

Antwoord

Zoals uw Kamer is toegezegd ben ik bezig om te komen tot de oprichting van een expertgroep zorg (en sterfte) jonge dieren. Hier zijn inmiddels stappen in gezet. Zo is met steun van de diersectoren een verkenning gestart binnen de Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa) om te onderzoeken of de expertgroep aldaar ondergebracht kan worden. Ik zal uw Kamer hierover en over mijn brede inzet om te komen tot het terugdringen van genoemde sterfte informeren in de eerstvolgende brief met dierenwelzijnsonderwerpen die is voorzien voor de zomer.

17

Klopt het dat de LTO vakgroep Melkgeitenhouderij heeft besloten om alle gesprekken over de «zorg voor jonge dieren» op te schorten, zolang zij geen

ruimte krijgt om meer geitenlammetjes aan te houden? Zo ja, neemt u dan nu zelf de ruimte om uw eigen beleid en eigen doelen te bepalen op dit dossier?

Ons kenmerk
DGA / 20127497

Antwoord

Zoals in antwoord op vraag 12 heb aangegeven voer ik op regelmatige basis overleg met de melkgeitenhouderijsector.

18

Kunt u deze vragen één voor één en binnen de gebruikelijke termijn beantwoorden?

Antwoord

Het is helaas niet gelukt om de vragen binnen de gebruikelijke termijn te beantwoorden.